

פליקוסתא – פסולת הנותר מן התמרים לאחר שעשו מהם שיכר, שהוציא אדם לרשות הרבים. בְּשִׁלְמָא רב אָדָא בר אֲהֵבָה בְּשִׁמְעִיתָה – שיטת רב אדא בר אהבה מבוארת היא, שכן נוקט הוא שהלכה היא ומורים כן לרבים, אֵלָא רב הוּא שסובר שאין מורים כן, לִימָא הֵרָד בֵּית – האם יש לומר שחזר בו מדבריו.
מתרצת הגמרא: הֵנָּה – אנשים אלו שהפקירו חכמים את ממונם, מוֹתְרִין הֵיוּ – התירו בהם כמה פעמים לסלק את תקלתם מרשות הרבים, ומאחר שלא סילקו מודים הכל שניתן להפקיר את רכושם אף לכתחילה:

משנה

עד עתה עסקו המשניות בפרק זה בדיני אדם הניזוק על ידי שנתקל בממונו של חבריו. משנה זו עוסקת באדם הניזוק על ידי שנתקל בגופו של חבריו.
שְׁנֵי קָדְרִין ו-מוכרי קדרות) שְׁהֵיוּ מְהֻלְכִין זֶה אַחֵר זֶה ברשות הרבים עם קדרותיהם, וְנִתְקַל הָרָאשׁוֹן בדרכו וְנָפַל על הארץ, וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בָּרָאשׁוֹן ונפל אף הוא וניזוק, ונשברו קדרותיו, הָרָאשׁוֹן חָיִיב בְּתַשְׁלוֹם נֹזְקֵי שְׁנֵי:

גמרא

הגמרא מבארת את סיבת חיובו של הראשון: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא תִּימָא – אל תאמר דְּמִתְנִיתִין כְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאֲמַר שֶׁנִּתְקַל פּוֹשַׁע הוּא על שלא נזהר, וְחָיִיב, ולפיכך יש לחייב את הראשון בתשלום נזקיו של השני, אֵלָא ניתן לבאר את דברי המשנה אֲפִילוּ לְרִבְנָן דְּאֲמַרִּי שֶׁנִּתְקַל אֲנוֹס הוּא ופְטוֹר, מכל מקום הָכָא חָיִיב הראשון בנוזק שני, משום שהמשנה עוסקת באופן כזה, שְׁהֵי לֹא זִמֵּן בכדי לַעֲמֹד ממקומו לאחר שנפל, וְלֹא עָמַד, ולפיכך פושע הוא בזה, וחייב משום אדם המזיק.
אמנם, באופן שלא היתה שהות ביזו כדי לעמוד, סובר רבי יוחנן שיש לפטרו מתשלום הנזק, לדעת חכמים הסוברים שהנתקל אינו פושע בנפילתו.

דעת החולק. רַב נְחֻמֵּן בְּרִי יֶצְחָק אָמַר, אֲפִילוּ תִּימָא – אפילו אם תאמר, שהמשנה עוסקת באופן שלא הָיָה לוֹ זִמֵּן בכדי לַעֲמֹד ממקומו לאחר הנפילה, מכל מקום יש לחייבו בתשלום נזקי השני, מאחר שְׁהֵי לֹא לְהוֹדִיר את ההולך אחריו שלא יתקל בו, וְלֹא הוֹדִיר, ועל כן פושע הוא בכך, וחייב בתשלום הנזק.

הגמרא מבארת את דעתו של רבי יוחנן: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שלא יתכן להעמיד את דברי המשנה באופן כזה שלא יכול היה לעמוד, דְּכִין דְּלֹא הָיָה לוֹ זִמֵּן בכדי לַעֲמֹד ממקומו לאחר הנפילה, לֹא הָיָה לוֹ פְנַאי בכדי לְהוֹדִיר את הבא אחריו שלא יתקל בו, דְּמִיָּד – מאחר שטרוד היה בנפילתו, ולפיכך יש לפטרו מתשלום נזקי השני, ומאחר שהמשנה מחייבתו, בהכרח שעוסקת באופן שהיה לו פְנַאי בכדי לעמוד, ולפיכך יש לחייבו על פשיעתו שלא עמד.

הגמרא מנסה להוכיח בדברי רב נחמן בר יצחק מדברי המשנה להלן: קָנָן – שנינו במשנה (להלן ע"ב), ששנים שהיו מהלכים ברשות הרבים, אחד נשא חבית ואחד קורה, ופגעו זה בזה ונשברה החבית בקורה, הדין הוא כך, אם הָיָה פֶּעַל קוֹרָה מֵהָלַךְ רָאשׁוֹן ופֶּעַל חֲבִית אַחֲרָיו, ונִשְׁבְּרָה הַחֲבִית בְּקוֹרָה, פְּטוֹר בעל הקורה מתשלום נזקי החבית, מאחר שבעל החבית פשע שנודרז בהילוכו יותר מדי. וְאִם הָלַךְ בעל החבית כדרכו, ולפתע עָמַד ו-עצר) פֶּעַל הַקוֹרָה במקומו, ונתקל בו בעל החבית ונשברה חביתו, חָיִיב בעל הקורה בתשלום הנזק, מאחר שפשע בכך שעמד ברשות הרבים.

מבשרת הגמרא: מֵאִי לֹא – האם אין לומר שהמשנה עוסקת באופן שְׁעָמַד בעל הקורה במקומו על מנת לְכַתֵּם – לתקן את משא הקורה על כתפיו, דְּאִיִּרְחִיהּ הוּא – שדרך נושאי משא לעשות כן, ולא פושע

בעמידתו זאת, וְקָנָנִי – ומכל מקום שנינו שְׁתֵּיִב הוא בנוזקי החבית, ובהכרח שטעם הדיבר הוא, משום דְּהָיָה לִיהּ לְהוֹדִיר את בעל החבית ולהודיעו שעומד הוא לכתף, ומאחר שלא עשה כן פושע בעמידתו וחייב בתשלום הנזק, אף שטרוד היה לכתף משאו. ויש להוכיח מכאן כדעת רב נחמן בר יצחק, שגם באופן שעמד כדי ניתן לחייבו על כך שלא הוזהר.

דוחה הגמרא: לֹא – אין המשנה עוסקת באופן שעמד בעל הקורה כדי לכתף, אלא בְּשִׁעְמָד לְפִישׁ – לנוח מעמל משאו, שמשונה הוא, מאחר שאין רשות הרבים עשויה לכך, ולפיכך חייב הוא בנוזקי בעל החבית. שבה הגמרא ומבשרת: אֲבָל אם עָמַד בעל הקורה כדי לְכַתֵּם, מֵאִי – מה יחא הדין באופן כזה, פְּטוֹר, אם כן אֲדִתְנִי סִיפָא – מדוע הוצרכה המשנה לשנות בסיפא, וְאִם אָמַר לוֹ בעל הקורה לְכַעַל הַחֲבִית עָמַד במקומו, פְּטוֹר הוא על נזקי החבית מאחר שהוזהרו, לְפָלוג וְלִיתְנִי בְּדִידָה – היה למשנה לחלק בדין הרישא עצמה, ולומר כך, בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים שחייב בעל הקורה בנוזקי החבית, בְּשִׁעְמָד לְפִישׁ, שפושע הוא בעמידה זו, אֲבָל אם עָמַד בכדי לְכַתֵּם, פְּטוֹר, ואף אם לא הוזהר את בעל הקורה, מאחר שעשה כדרך בני אדם.

מתרצת הגמרא: אכן ניתן היה לשנות באופן כזה, ומכל מקום העדיפה המשנה לבאר הדין כשעמד בעל הקורה לפושע, דְּהָא קָא מְשַׁמַּע לָן – מאחר שיש להשמיע בזה חידוש, דָּאף עַל גַּב דְּעָמַד בעל הקורה בכדי לְפִישׁ, שאינו ראוי לעשות כן ופשעה היא זו, מכל מקום בִּי קָאֲמַר לוֹ – מאחר שהוזהר ואמר לְכַעַל חֲבִית עָמַד במקומו, פְּטוֹר הוא על נזקי החבית.

הגמרא מנסה להוכיח מברייטא בדברי רב נחמן בר יצחק: תָּא שְׁמַע, הַקָּדְרִין ו-מוכרי קדרות) וְהוֹנְגִין ו-מוכרי זכוכית) שְׁהֵיוּ מְהֻלְכִין ברשות הרבים זֶה אַחֵר זֶה, וְנִתְקַל הָרָאשׁוֹן בדרכו וְנָפַל על הארץ, וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בָּרָאשׁוֹן ונפל, וניזוקו גופו וכליו, ונתקל השלישי בְּשֵׁנִי ונפל, וניזוקו גופו וכליו, הדין הוא שהרָאשׁוֹן חָיִיב בְּתַשְׁלוֹם נֹזְקֵי הַשֵּׁנִי, וְהַשֵּׁנִי חָיִיב בְּתַשְׁלוֹם נֹזְקֵי הַשְּׁלִישִׁי. וְאִם מִחֲמַת הָרָאשׁוֹן נָפַל, אוֹי הָרָאשׁוֹן חָיִיב בְּתַשְׁלוֹם נֹזְקֵי בּוֹלָם. וְאִם הוֹדִירוֹ זֶה אֶת זֶה לאחר נפילתו, פְּטוֹרִין הֵם מתשלום הנזקים.

מבשרת הגמרא: מֵאִי לֹא – האם אין לומר שהברייטא עוסקת באופן שְׁלֹא הָיָה לָהֶן זִמֵּן בכדי לַעֲמֹד ממקומם, ואף על פי כן חייבים הם בתשלומם נזקם של הנתקלים בהם, מאחר שהיה מוטל עליהם להזהירם. ויש להוכיח מכאן כשיטת רב נחמן בר יצחק, שאף באופן שאין האדם פושע בנפילתו, מכל מקום מוטל עליו להזהיר את הבאים אחריו שלא יתקלו בו, ואם אינו מזהירם פושע הוא וחייב בנזקיהם.
דוחה הגמרא: לֹא – אין הברייטא עוסקת באופן כזה, אלא באופן שְׁהֵי לָהֶן פְנַאי בכדי לַעֲמֹד ולא עמדו, ולפיכך פושעים בהם בזה, וחייבים בתשלום נזקם של הנתקלים בהם.

שבה הגמרא ומבשרת: אֲבָל באופן שְׁלֹא הָיָה לָהֶם פְנַאי לַעֲמֹד מֵאִי – מה יחא הדין בזה, פְּטוֹרִים, אִי הֵכִי, אֲדִתְנִי סִיפָא – מדוע הוצרכה הברייטא לשנות בסיפא שְׁאִם הוֹדִירוֹ זֶה אֶת זֶה פְטוֹרִים, לְפָלוג וְלִיתְנִי בְּדִידָה – היה לה לחלק בדין המתבאר ברישא עצמה, ולומר כך, בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים שחייב כל אחד מהם בנוזקי חבריו, כְּשֶׁהָיָה לָהֶן פְנַאי בכדי לַעֲמֹד, אֲבָל אם לֹא הָיָה לָהֶן פְנַאי לַעֲמֹד, פְּטוֹרִין, ואף אם לא הוזהרו זה את זה.

מתרצת הגמרא: אכן ניתן היה לשנות באופן כזה, ומכל מקום העדיפה הברייטא להשמיענו הדין באופן שהיה להם פְנַאי לעמוד, דְּהָא קָא מְשַׁמַּע לָן – מאחר שמשמיעה היא בכך חידוש, דָּאף עַל גַּב דְּהָיָה לָהֶן פְנַאי לַעֲמֹד ממקומם, ולא עמדו, ופושעים הם בכך, מכל מקום בִּי הוֹדִירוֹ זֶה אֶת זֶה פְטוֹרִין הֵם מתשלום נזקם.

רבא מבאר את דברי הברייטא העוסקת בדין 'הקדרים והזוגים': אֲמַר רַבָּא, אף שמבואר בדברי הברייטא שהראשון חייב בנוזקי שני והשני חייב בנוזקי השלישי, מכל מקום אין דינם שוה לגמרי, אלא הָרָאשׁוֹן

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שישי עמוד א

1 חַיִּיב בְּתִשְׁלוּם נֹזֵקִי הַשֵּׁנִי בֵּין בְּנֹזֵקִי גּוֹפּוֹ וּבֵין בְּנֹזֵקִי מְמוֹנּוֹ, דִּהְיִינוּ, בֵּין
2 אִם הוּזַק הַשֵּׁנִי מִגּוּפוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן, וּבֵין אִם הוּזַק מִמְמוֹנּוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן,
3 חַיִּיב הָרֹאשׁוֹן בְּתִשְׁלוּם נֹזֵקִי הַשֵּׁנִי. אֲלֹא שֶׁאִם נִתְקַל בְּגּוּפוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן,
4 חַיִּיב הָלֵה מִשּׁוּם אָדָם הַמְזִיק וּמִשְׁלָם אֵף עַל נֹזֵקִי כִּלְיוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְאִם
5 נִתְקַל בְּמִמּוֹנּוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן, חַיִּיב מִשּׁוּם בּוֹר הַמְזִיק הוּא, וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ
6 חַיִּיב בְּזֶה אֲלֹא עַל נֹזֵקִי גּוֹפוֹ שֶׁל שֵׁנִי וְלֹא עַל נֹזֵקִי כִּלְיוֹ, שֶׁהָרִי בּוֹר פֶּטוּר
7 עַל נֹזֵקִי כִּלְיִם. שֵׁנִי חַיִּיב בְּתִשְׁלוּם נֹזֵקִי הַשְּׁלִישִׁי בְּנֹזֵקִי גּוֹפּוֹ אֲבָל לֹא
8 בְּנֹזֵקִי מְמוֹנּוֹ, דִּהְיִינוּ, אִם נִתְקַל הַשְּׁלִישִׁי בְּגּוּפוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, חַיִּיב הָלֵה
9 מִשּׁוּם אָדָם הַמְזִיק בֵּין עַל נֹזֵקִי גּוֹפוֹ שֶׁל הַשְּׁלִישִׁי וּבֵין עַל נֹזֵקִי כִּלְיוֹ, אֲךָ
10 אִם נִתְקַל הַשְּׁלִישִׁי בְּמִמּוֹנּוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, פֶּטוּר הַשֵּׁנִי לִגְמָרִי מִתִּשְׁלוּם נֹזֵקִי
11 הַשְּׁלִישִׁי, מֵאַחֵר שֶׁאֵין מִמּוֹנּוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי נִידוֹן כְּבוֹר בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים.

12 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִדּוּעַ יֵשׁ לַחַיִּיב אֶת הָרֹאשׁוֹן עַל הַתְּקֵלָה שֶׁנַּעֲשִׂיתָ עַל
13 יְדֵי מִמּוֹנּוֹ מִשּׁוּם בּוֹר, וְאֵין לַחַיִּיב אֶת הַשֵּׁנִי עַל כֵּךְ, הָרִי מְמַה נִּפְשָׁךְ יֵשׁ
14 לַהֲשׁוֹת דִּינָם זֶה לְזֶה, דֹּאֵי נִתְקַל פּוֹשְׁעַ הוּא, וְעַל כֵּן יֵשׁ לַחַיִּיבּוֹ עַל
15 הַתְּקֵלָה שֶׁנוֹצְרָה מִמְמוֹנּוֹ, כַּדִּין אָדָם הַחוֹפֵר בּוֹר בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אִם כֵּן,
16 שֵׁנִי נִמְי לִיחַיִּיב – יֵשׁ לַחַיִּיב אֵף אֶת הַשֵּׁנִי עַל הַתְּקֵלָה שֶׁנַּעֲשִׂיתָ עַל יְדֵי
17 מִמּוֹנּוֹ, שֶׁהָרִי אֵף הוּא פֹשַׁע בְּכֵךְ שֶׁנִּתְקַל בְּרֹאשׁוֹן, וְאֵי נִתְקַל לֹא פּוֹשְׁעַ
18 הוּא, וּלְפִיכָךְ פֶּטוּר הַשֵּׁנִי עַל הַנֹּזֵק שֶׁאִירַע לַשְּׁלִישִׁי מִמְמוֹנּוֹ, אִם כֵּן,
19 אֲפִילוֹ רֹאשׁוֹן נִמְי לִיפְטֹר מִתִּשְׁלוּם נֹזֵקִי הַשֵּׁנִי, וְאֵף בְּאוֹפֵן שֶׁנִּיזַק הַשֵּׁנִי
20 מִגּוּפוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן יֵשׁ לְפוֹטְרוֹ, שֶׁהָרִי אֲנוֹס הוּא בְּנִפְלִיָּה זֶה, וּלְפִיכָךְ אֵין
21 לְדוֹן אֶת נֹזֵקִי גּוֹפוֹ כְּאָדָם הַמְזִיק, וְכֵן אֵין לְדוֹן אֶת מִמּוֹנּוֹ כְּבוֹר בְּרִשּׁוֹת
22 הָרַבִּים.

בבא קמא דף לא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קפא

המזיק על הנזקים שעשה גופו לגוף השני או ממנו, אין לחייב את
השני על הנזקים שעשה גופו אלא משום בור ברשות הרבים, ועל כן
אינו חייב אלא בתשלום נזקי גופו של השלישי ולא בנזקי ממנו, שהרי
בור פטור על נזקי כלים. ולגבי הנזקים שנעשו על ידי ממנו, יש לפטור
את כולם, מאחר שאנוסים הם בנפילתם, והרי הם מפקידים נזקים
לאחר נפילת אונס, ולפיכך נתבאר בברייתא לעיל ש'כולם פטורים על
נזקי ממנו'.
הגמרא מקשה על דברי רבא: הִנֵּיחָא – פירוש זה יבואר היטב לפי דברי
שְׁמוּאֵל דְּאָמֵר (לעיל כח) שְׁכָל תַּקְלָה שאדם מניח ברשות הרבים
בֹּר הוּא, בין אם הפקירה ובין אם לא הפקירה, ולשיטתו ניתן לבאר
שגופו של השני נעשה כבור ברשות הרבים, אף שאין אדם מפקיר את
גופו. אֵלָא לְדַבְרֵי רַב דְּאָמֵר אִי אִפְקִירָהּ – שאם אדם מפקיר את
תקלתו ברשות הרבים, אֵין – ניתן לחייבו על כך משום בור, וְאִי לֹא –
אך אם אין הוא מפקירה, לֹא – אין לחייבו על כך משום בור אלא
משום ממנו המזיק, מאחר שלא חייבה תורה אלא על בור ברשות
הרבים שהפקר הוא לכל, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר – כיצד ניתן לומר שגופו
של השני בור הוא, הרי אין אדם מפקיר את גופו.
ומחמת קושיא זו חזרת הגמרא לבאר את דברי רבא כפי שנתבאר
מתחילה: לְעוֹלָם יש לבאר את הברייתא בְּדָאמֵר רבא מְעִיקָא –
מתחילה, שהראשון שנתקל פושע הוא וחייב בין על נזקים שנעשו על
ידי גופו משום אדם המזיק, ובין על נזקים שנעשו על ידי ממנו משום
בור המזיק, והשני שלא פשע בנפילתו אלא בכך שלא עמד לאחר מכן,
אינו חייב אלא על נזקים שנעשו על ידי גופו משום אדם המזיק, ופטור
על נזקים שנעשו על ידי ממנו מאחר שהפקירו לאחר נפילת אונס.
וְדִקְשָׁא לָךְ – ומה שהקשינו מלשון הברייתא 'בֹּרָן חֵיבִין על נזקי
גופם ופטורים על נזקי ממנו', שמשמע שאף הראשון פטור על נזקי
ממנו, תְּרַנְנָהּ ו–פירשהו רַב אֲדָא בַר מִנְיֹמִי לברייתא זו קְמִיָּה
ו–לפניו דְּרַבִּינָא, שכונת הברייתא היא באופן שְׁהוּקִין בָּלִים בְּכָלִים,
דהיינו, שהזקוק כליו של השני על ידי כליו של הראשון, שבאופן זה
פטור הראשון מתשלום הנזק, מאחר שאינו חייב על נזקי ממנו אלא
משום בור, ובור פטור על נזקי כלים.
הגמרא מבארת דין נוסף שנתבאר בברייתא: אָמֵר בַּר – שנינו בברייתא
לעיל (ע"א), שֶׁאִם מִקְחָת הִרְאִישׁוֹן נָפְלוּ השני והשלישי, הדין הוא
שהראשון לבדו חֵיבִין בְּנִזְקֵי בֹלָם.
מבררת הגמרא, מִקְחָת רִאשׁוֹן חֵיבִי נָפִיל – באיזה אופן נפלו כולם
מחמתו של הראשון.
ומבארת בשני אופנים: רַב שְׁפָא אָמֵר, דְּפִסְקָה לְאוֹרְחֵיהִי בְּשִׁלְדָא –
הפסיק הדרך כנבילה, דהיינו שחסם הראשון את כל רוחב רשות
הרבים, כנבילה המושלכת לרוחב הדרך, ולפיכך יש לחייבו על נזקי
כולם, מאחר שכל ההולכים אחריו נתקלו מחמתו, ולא היו יכולים
לילך בדרך אחרת.
רַב וְבִידִי אָמֵר, בְּחֻמְרָא דְּסִמּוּיָתָא – כמקלו של העיור, המגשש בו
את דרכו, ופעמים שמושיטו לכל רוחב הדרך עד שלא נותר מקום
לילך בו, ובאופן שעשה הראשון כן חייב הוא בנזקי כולם.

משנה

משנה זו עוסקת בשנים שהיו מהלכים בדרך והזיקו זה את זה, באיזה
אופן יש לפטור את שניהם ובאיזה אופן יש לחייב את אחד מהם.
שנים שהיו מהלכים ברשות הרבים, זֶה בָּא בְּתִבְרֵיתוֹ – אחד מהם נשא
תבית, וְזֶה בָּא בְּקוֹרְתוֹ – והשני נשא קורה, ופגעו זה בזה, ונִשְׁבְּרָה כְּדוֹ
ו–(תבית) שָׁל זֶה בְּקוֹרְתוֹ שָׁל זֶה, פְּטוּר – שניהם פטורים, משום שִׁלְחָן
יש רְשׁוּת לְהִלָּךְ ברשות הרבים, וְאִף לָזֶה יש רְשׁוּת לְהִלָּךְ שם, ולא
פשע אחד מהם בהליכתו.
אמנם באופן שלא פגעו זה בזה אלא שהיו מהלכים זה אחר זה, הדין
הוא כך: אם הָיָה בְּעַל תְּקוּדָה מהלך רִאשׁוֹן וּבְעַל תְּבִית אַחֲרָיו,
וּנִשְׁבְּרָה הַתְּבִית בְּקוֹרְתוֹ, פְּטוּר בְּעַל תְּקוּדָה מתשלום הנזק, מאחר
שיש לתלות שבעל הקורה הלך כדרכו, ואילו בעל התבית נזדוּר יותר
מדאי עד שפגע בבעל הקורה, ונמצא שהוא הזיק את עצמו.

מתרצת הגמרא, שאכן הנתקל פושע הוא, שהיה לו להתבונן בדרכו,
ולפיכך הִרְאִישׁוֹן שנפל מעצמו בלא שנתקל באדם אחר וְרֵאִי פוֹשֵׁעַ
הוּא, וחייב בין על נזק שעשה גופו משום אדם המזיק, ובין על נזק
שעשה ממנו מדיון בור. אך הִשְׁנִי שנתקל בראשון אינו פושע בנפילה
זו, ומכל מקום אֲנִיפּוֹ מִתִּיב – על נזקים שעשה גופו לשלישי או
לממנו יש לחייבו, משום דִּהְיָה לוֹ זְמַן לְעִמּוּד לאחר נפילתו, וְלֹא
עָמַד, ופושע הוא בכך, אבל אֲנִיפּוֹ – על הנזק שגרם ממנו לגופו של
השלישי או לממנו, פְּטוּר, דְּאָמֵר לִיה – שיכול הוא לומר לשלישי,
הֵאֵי בִּירָא לֹא אֲנִי בְּרִיתִיה – בור זה לא אני חפתי, אלא הראשון
הוא שיצר את התקלה, ואני אנוס הייתי בנפילה זו, והדין הוא
שהמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס אינו חייב בתשלום על נזקיהם,
ולפיכך אין לחייב את השני על התקלה שיצר ממנו.
הגמרא מקשה על דברי רבא מברייתא: מִיתִיבִי, שנינו בברייתא,
המפרשת את דברי הברייתא לעיל (ע"א) לגבי קדרין וזגגין שהיו
מהלכים זה אחר זה, ואומרת, שְׁבִילָן – כל אלו שהזיקו אחרים, חֵיבִין
הם עַל נִזְקֵי גוֹפָן – אם הזיק גופם את גוף האחרים או את ממנו, כדן
אדם המזיק אחרים, ופְּטוּרִין הם עַל נִזְקֵי מְמוֹנָן – אם הזיק ממנו את
אחרים.

מבררת הגמרא: מֵאִי לֹא – האם אין לומר, שכונת הברייתא לפטור
אֲפִילוֹ את הִרְאִישׁוֹן על הנזקים שעשה ממנו, ואם כן יש להוכיח
מהברייתא שהנתקל אנוס הוא, ולפיכך אינו חייב על נזקי ממנו
שהפקידם לאחר נפילת אונס, אלא על נזקי גופו מאחר שהיה לו
לעמוד לאחר נפילתו, ושלא כדברי רבא הסובר שהראשון שנתקל
פושע הוא, וחייב אף על נזקי ממנו.

מתרצת הגמרא: לֹא – אין כוונת הברייתא לפטור את הראשון, אלא
כוונתה שכולם פטורים לְבַר מִרְאשׁוֹן – חוץ מן הראשון שפושע הוא
בנפילתו.

שבה הגמרא ומקשה: וְהָא בֹלָם קְתִינִי – הרי לשון הברייתא הוא
ש'כולם' פטורים על נזקי ממנו, וכיצד ניתן לבאר שאין הראשון
בכללם.

מתרצת הגמרא: אָמֵר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה, כוונת הברייתא באומרה
'בֹּרָן לְכָל הַנִּיזְקִין, דהיינו, השני והשלישי שניזוקו, שהם אינם
פושעים בנפילתם ופטורים על נזקי ממנו, אבל הראשון שאינו נזק
אלא מזיק, פושע הוא בנפילתו וחייב על נזקי ממנו.

שבה הגמרא ומקשה: הֵאֵי מֵאִי – כיצד ניתן לבאר שכונת הברייתא
לכל הניזוקין בלבד, אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא – הרי אם נבאר שכונת
הברייתא באומרה 'בֹּרָן לפטור אֲפִילוֹ את הִרְאִישׁוֹן על נזקי ממנו,
הֵינִי דְּקִתְנִי בֹרָן – אזי מבואר היטב מדוע נקטה הברייתא בלשון
'בֹּרָן, אֵלָא אִי אֲמַרְתָּ לְבַר מִרְאשׁוֹן – אך אם נאמר שכונת הברייתא
לכל הניזוקין ולא לנתקל הראשון, אם כן מֵאִי בֹרָן – מדוע נקטה
בלשון 'בֹּרָן, לִיתִנִּי הַנִּיזְקִין – היה לה לומר 'כל הניזוקין פטורים על
נזקי ממנו'.

ומחמת קושיא זו חזר רבא מדבריו ומבאר את הברייתא לעיל באופן
אחר: אֵלָא אָמֵר רַבָּא, שְׁשִׁית הברייתא לעיל (ע"א) לגבי קדרין וזגגין
היא שאין הנתקל פושע בנפילתו, אלא שיש לו לעמוד מיד לאחר
נפילתו כדי שלא יתקלו בו אחרים, ולפיכך, הִרְאִישׁוֹן שנתקל ונפל ולא
עמד אף שהיתה לו שהות לכך, חֵיבִין בִּין בְּנִזְקֵי גוֹפָן וְכִין בְּנִזְקֵי
מְמוֹנָן הִשְׁנִי, שמאחר ולא עמד דינו כאדם המזיק, אך אם הזיק ממנו
את השני או את ממנו, פטור הוא מתשלום, שהרי הוא מפקיר את
נזקיו לאחר נפילת אונס. וְהִשְׁנִי שנתקל בראשון ונפל ולא עמד אף
שהיתה לו שהות, חֵיבִין בְּנִזְקֵי הַשְּׁלִישִׁי שנתקל בו, אך רק בְּנִזְקֵי גוֹפָו
של השלישי, אֲבָל לֹא בְּנִזְקֵי מְמוֹנָו של השלישי, ואפילו אם ניזוקו על
ידי גופו של השני, מֵאִי מְעִמָּא, דִּהְיָה לִיה גּוֹפוֹ של השני כְּבוֹר ברשות
הרבים, וְלֹא מִצְנִי בֹר שְׁחֵיבִי בּוֹ אֶת הַכָּלִים.

דהיינו, רבא סובר שאין הנתקל פושע, ואין הראשון פושע
בנפילתו אלא בכך שלא עמד לאחר מכן, ואף השני פושע הוא בכך
שלא עמד לאחר נפילתו, מכל מקום פשיעתו של השני גדולה
מפשיעת הראשון, ולפיכך אף שיש לחייב את הראשון משום אדם